

Laurent Berger
*Tömjénjét égettem,
 hintem hamvait*

Tizenegy éves vagyok, apám meghalt, tévedés kizárva, még csak most kezdem az egészet, elmondom monológomat, kiállom a próbát, az ő szakadékaiba vetem magam, megmentem kettőnk egyensúlyát, bevárom balesetemet, elkapom hiányát, a színész megőrzi hidegvérét.

A képzelt beteget játszom, egyre mélyítem veszteségem, ápolgatom elárulásom, látom a szakadást, megtalálom a szövegemet, eluttogom neki sodródásomat, a színész tud távolságot tartani.

Apám rendez engem, repülőgépén keringek, karbantartom az akrobatikámat, kómáját elkapom én is, megmentem kötelekeinket, csúszáságtól gondoskodom, ura vagyok a kanyaroknak, a színésznek legyenek tartalékai.

Egy vasárnap történt, ütőértágulat-szakadás, télen, váratlan eset, februárban, gyermekkorszakadás, rossz előérzet, véremben egy rög utazik, erek keményednek, erek eldugulnak, gyengeség uralkodik el, erős fejfőrcs, apámat sose láttam betegen, mindig csak a színpadon állva, agyi vérömleny, birtelen elakadás, halála a lejtőm.

Elmesélem neki végóráját, tiszteletben tartom rendezői koncepcióját, a színész gyakorolja végszavait, visszatartom saját feledésem, ápolom emlékezetki-hagyásaimat, az első szót kell csak kiejtenem, látom, mi tör majd elő, halála az én hanglejtésem.

Mindketten az asztalnál ülünk, még együtt, a tragikus hős előkészíti a szertartást, a rendező irányítja a rituálét, mozdulatai pontosak, arckifejezése áthabtatlan, hangja komor, meggyújtja fehér gyertyáit, látom, amint merülnek, tömjént szór a tűzbe, látom, amint parázslík, felteszi a lemezt, Mozartot választott, csodálom meg nem alkuvasát, szigora lenyűgöz, titkolom nyugtalanságomat, rendezése megsemmisít, leplezem rettegésemet.

Távolságot tartok, figyelem az arcát, vonásai nyüzöztak, furcsa ember, rájövök, milyen ködös.

Asztalunk kerek, formáját ő választotta, a terítékek helyükön, minden pedáns rendben, a terítő sima, az asztal kifogástalan, minden nyugodt, megbújok temploma oszlopa mögött.

Asztalunk narancsszínű, a színét ő választotta, szertartása sikerült, rendezése kifogástalan, nézem, amint játszik, álcázom szorongásomat, tizenegy éves vagyok, félénknek mondanak, nézek ki az ablakon, nem szeretem a vasárnapokat, borúsak a gondolataim, nem jól van ez így, figyelem az eret homlokán, erősen kidagad, eljátszom tragédiáját, ez a nagyjelenet, a rendező kiosztja a szerepeket, irányítja bensőm mocanárait, a függöny felemelkedik, harmadik csengetés, az ő szakadéka fölött szédelgek, háló nélkül dolgozom, megkapom a műsorfüzetet, ott vagyok az előadásán, az első sorba ültem.

Apám bort tölt magának, megtöri a kenyeret, megfordítja a lemezt, a zene eltereli figyelmemet, fáradtsága eltávolít, tölt nekem is, belépek rosszkedvébe, ellátogatok agyi vérömlenyébe.

Apám nem érzi jól magát, rátör a rosszullét, fejfájás gyötri, rohama van, kiüríti a fejemet, kinyitja hasamat, a hajába túr, felborzolja haját, kiürít mindent maga körül, mint egy bűvész, megcsinálja a csodát, véget vet gyermekkoromnak, két ujjal elcsippenti életem lángját. Ekkor igyekszem kikapcsolódni, húgommal játszom, megadom neki a végszót, hajba kapunk egymással, a ricsaj zavarja apámat, a rendező leállít minket.

Nem látom már a húgomat sem, apám rosszulléte lebénít, vérömlenye kibillent egyensúlyomból, rossz előérzetem visszatér, halála megdermeszt, erei károsodtak. Rituáléja felingerel, rosszulléte eltérít, viselkedése különös, észreveszem, hogy bakizik, sápadt az arca, kómája elborít, a színész már nem ismer magára.

Apám lángjai közé fúj, szemlélem szakadásomat, a hamvasztást ő választotta, afféle javasember, ő a megváltóm, a vízen jár, szememet dörzsölöm, titkolom ámulatomat, csapdát állított nekem, véget vet gyermekkoromnak, megjelennek első tüneteim, a színész módosult tudatállapotba került, kialakulnak allergiás hajlamaim, szemügyre veszem előbújt fogaimat, késéssel vádoló, a színész belefog monológjába.

Kortyolok egyet ürességéből, eszem egy falatot fájdalomából, összezavarodom, haladok vérömlenyében, agyamat sokkhatás éri, szövődmények származnak belőle, ezeket megszelídítem.

Hétfő van, felébredek, kimászom az ágyból, nyugtalan vagyok, az ő árnyai közt utaztam, átvettem testhőmérsékletét, az ő nappalija felé indulok, nem hallom hangját, nem ül ott foteljében, összes könyve elrendezve a könyvespolcon, nem hallom a zenéjét, nem félreértés történt, terítetlen az asztal, rosszul aludtam.

Apukátok rosszul lett, rohama volt, levette az öltönyét, fejdörce támadt, nem tér vissza többé, hagytuk, hogy elvigyék, ti is hallottátok a szirénát, megszüünk hármásban, hozzá sem érünk itt semmibe, az ő szentélyében élünk majd, nem költözünk el soha,

nézegetjük az arcképét, nem viszünk a sírjára virágot.

Engedetlen akarok lenni, beleegyezik, van rendezői engedélyem, halála az én második születésem, leterdepeltem, egészen halkan mondani kezdem az ő imáját, kívülről megtanultam, mi atyánk, aki már nem vagy itt, felelj.

Titeket nem viszünk el megnézni, mikor elhamvasztják, túl kicsik vagytok még ehhez, az agyát érte a roham, túl sok minden károsodott.

Nincs temetőlátogatás, nincs hol beszéljünk hozzá, nyoma sincs már, nem ülhetek le egy sírra, nincs urna, váljon szabaddá, hamvát szél vigye szét, látom, amint lángok emésztik testét, látom, amint lángja bőrömbé kap.

A függöny összezárul, egész élete hamuvá lett, kiléphetünk a krematóriumból, nedves idő van, menetben vonulunk, elől a felesége, valaki összegyűjti a hamvakat, egy urnába teszi, valaki kinyitja a dobozka fedelét, szél kerekedik, tenyeremben tartom hamvait, nyálamban őrzöm, őrzöm még a végső búcsú előtt.

A tenger fölé szórom hamvait, eleresztem az égen, őrzöm nyelvem alatt, ez az én vigasztalásom, nyálamban a fehér papírra csordul.

A színész megtalálta az ő jegyzetfüzetét, apám nekem adta, a tragikus hős okit szépíráásra, valami zavarja, balkezes vagyok, elhatározza, hogy lenevel róla, meg akarja változtatni adottságaimat, megragadja a jobb kezem, a papírra helyezi, követeli, hogy szép betűket rajzoljak, megkívánja, hogy tartsam tisztán a margót, elvárja, hogy a vonalazásra írjak.

Halála megváltoztat, újra a bal kezemet használok, ocsmány az írásom, de ő parancsolt rám, nem szabad engedelmessékednem, a rossz kezemet kell használnom.

Hatalmas terembe lépek, varázslatos, valóságos palotában járunk, kiállítás a színpad művészetéről, a mennyezetről plakátok függenek, mindenhol az ő művésznévét látom, csupa nagybetűkkel kinyomtatott álnevét.

Körbesétálok csendesen, szembejönnek fényképei, kísértete elem toppan, elkapom a tekintetét, látom őt fekete-fehér nagytámasban, szeretném elkérni negatívjait, hogy előbívassak magamnak egy-két tartalék képet, elmormolom neki monológomat, megérinthetem a papíron, kezemmel arcát tapinthatom, vizsgálom az árnykontrasztot, árnyékán átlépek, szeretném a negatívjait, hogy sötétkamrámban előbívassam őket.

Apám papírra nyomtatva, megérinthetem a testét, megfoghatom a kezét, kibúzhatom a nyelvét, értésére adhatom dübömet, bebizonyíthatom, hogy buzog még bennem éppen elég vér.

Nézhetem drámáit, találkozom rendezéseivel, kedveli a tragédiákat, látom, amint színészeit irányítja, megszabja mozgásterüket, kijelöli útjukat, felépíti a díszletét, felbukkan színháza közepén.

Ezen a fényképen egy férfit fojtogat, komoly szerepeket játszik, utánzom mozdulatait, várom utastásait, kezdek sodródni, most, hogy itt van, kómája úrrá lesz rajtam.

FRANCIÁBÓL FORDÍTOTTA:
LACKFI JÁNOS

Summary

Unfortunately, and not for the first time, this number of our quarterly could not appear on time. There is nothing to hide; the journal is in crisis. Its financial and intellectual reserves have been exhausted during its twelve years of activity. Nevertheless, this exhaustion should not influence the high standard of its content. We cannot yield; we have to insist on our usual level and on the aims we envisaged. We should publish issues that we consider deserving of reading in the future, when our present will form part of the past.

Israel's existence which serves as a basis for the being of the Jewish spirit finds itself in crisis as well. This number is about the intellectual connections and aspects of this critical period enhanced with a "global" dimension by the events of September 11. Susan Sontag's and Cynthia Ozick's speeches pronounced in Jerusalem represent two typical attitudes: how do people in the Diaspora react to the deepest crisis of Israel's history. The essays of Yossi Klein Halevi, *The Israeli Paradox* and János Kőbányai, *Memos of an MTK Fan from Jerusalem at the II. Millennium* relate the same dilemma in Jerusalem. Smuel Trigano's article and the interview with Yirmiahu Yovell discuss the philosophical aspects of the problem. Anxiety is given a voice by the lyric poems of Imre Goldstein and András Mezei.

The second part of this number takes the reader to Central Europe, to Poland that is described via the facts and events, and the reactions they elicited in Jan Thomas Gross's book, *Neighbours*. Ágnes Heller, the respected friend and author of the journal, wrote about the paintings of László Fehér. Hopefully, a number of other essays of Ágnes Heller on fine arts will follow this first one. Literature is represented by Imre Goldstein's dramas and Ilse Achinger's short stories – the Austrian author is introduced by Éva Blashtik.

Megköszönjük kedves olvasóinknak, hogy jövedelemadójuk 1%-át a MÚLT ÉS JÖVŐ ALAPÍTVÁNYNAK ajánlották fel, összesen 234.000 Ft-ot.

A Múlt és Jövő Alapítvány számátra eljuttatott támogatásokról az adóbevallásához év végén igazolást adunk. Az utaláson kérjük, tüntesse fel, hogy az átutalt összeg adomány.

Számlaszámunk: 10200823-22220378 K&H Bank, adószámunk: 19638115-2-41